

פרשת בשלח תש"פ

הפרנסה תלויה בהקב"ה אך הרוחניות תלויה בעצמינו

סביבה בטוחה שהיא טהורה מכל סכנה רוחנית דומיא להקדש הקדשים. וא"כ חייב כל אדם לזמור את מקום עבודתו בקפידה, באופן שחיי המקצועיים יתאימו להחייים הרוחניים, ולמנוע את עצמו מכל מצב שמכריח אותו להתפשר על הערכים והעקרונות של התורה והמנוח.

[ב] להתרחק מן הנסיון

ולומדים מזה שהדרך הכי טובה להצליח בנסיון רוחני הוא להימנע מלהיות באמצע הנסיון מעיקרא, שמה"ט דחה הקב"ה את דרך ארץ פלישתים וזמור להוציל את בני דרך המדבר ים סוף שהוא נקי מכל אטמור רוחני. וכן מזמור זהא דכתיב "הים ראה וינס" (תהלים קי"ד, ג'), ואיתא במדרש תהלים (אות ט') מה ראה, ארונו של יוסף יורד לים, אמר הקב"ה ינוס מפני הנס, שנאמר וינס ויאלא החוזה, אף הים יהיה נס מפניו ע"כ. ויש להבין מה מיוחד ב"וינס ויאלא החוזה" שזכותו זכו לקריעת ים סוף ולהצלת כל ישראל. ובס' שיחת מוסר (מאמר כ"א) הניע שעיקר עבודת האדם היא לזרוח ממקום הסכנה ולהתרחק מן הנסיון ככל מה שאפשר. ואין לעמוד במקום הנסיון כדי להלחם עם היצר פנים אל פנים, שאף אם יניח לו היצר לעתים שלא לחטוא לפי שעה, בסופו של דבר ישאר האדם כל הזמן במצב שהוא קרוב לחטא וספק סכנה. ונראה לומר שעל כן זרח יוסף החוזה מיד ואפילו השאיר את צדו ציד אשת פוטיפר, כי רצה להתרחק ככל המוקדם מן הנסיון. ואילו היה נאצק עמה אף לרגע קט כדי להוציא זכח את המעיל ממנה הוא היה מעמיד את עצמו במקום סכנה, ורצה יוסף הצדיק להימנע מכך. ואע"פ שעל ידי זה שהשאיר את צדו אללה הוא נתן צידה עילה להתעולל עליו, מכ"מ מסר את נפשו וכבודו למהר לזרוח ולהמלט כדי להתרחק ממקום הסכנה, כאשר ינוס האדם מפני אש המתלקחת. ומוזן לפי"ו מה מיוחד ב"וינס ויאלא החוזה" שעבור זה זכה ל"הים ראה וינס", כי זו היא עיקר עבודתו של האדם להתרחק ולזרוח מן הנסיון.

[א] בחירת מקום עבודה

כתיב "ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם זרחתם מלחמה וצבו מזרימה" (שמות י"ג, י"ז). והנה כאשר יאלו בני ישראל ממזרים היו שני מסלולי יציאה צפניהם, דרך ארץ פלישתים ודרך המדבר. ולכל אחת מן האפשרויות האלו היתה מעלה וצנידה ג"כ חסרון. המעלה שבדרך ארץ פלישתים היתה שבהיותה במקום ישוב, הספקת המזון תהיה קלה. מאידך גיסא, גדולה היתה שם סכנת הטמיעה וההתצוללות בין הפלישתים. שעכשיו יאלו בני ישראל ממזרים וממ"ט שערי טומאה, ולא פעלה עליהם התגלות כבוד ה' ואמיתתו אשר הופיע עליהם פתאום לשלושה חדשים לעקור מלצם את כל הרע לגמרי. ולכן יש חשש מציאותי שהם יחזרו לדרכם הישנה צמהירות. אמנם בדרך המדבר לא קיים חיזה חשש שבני ישראל יחזרו לסורס שאין שם געולי עכו"ס ועוצדיהם. לעומת זאת הספקת המזון בתוך המדבר תהיה קשה ביותר ולעיתים בלתי אפשרית, שהלא המדבר היתה שממה לחלוטין, והיה מקום לשאל ולדאוג באמת מאין ימצא להם לחם וצמר. והקב"ה החליט שעדיף להוליך אותם דרך המדבר הטהור ולפתור את בעיית המזון שלהם בדרך נס ע"י הורדת המן, מאשר לנחותם בדרך הטמאה של ארץ פלישתים.

וצס' חפץ חיים עה"ת (שס) קצע מכאן שכל מי שאירע לפניו נסיון כזה בחייו יזכור שהקב"ה מוכן להמציא פרנסה לפני כל מי שתופס בדרך שהיא טהורה ומתרחק מן הטומאה והנסיון ככל מה שאפשר. ועד"ז כתיב "ויאמר משה אל אהרן קח צננת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדת יכס" (שמות ט"ו, ל"ג). הרי שצויה משה את אהרן לייחד קופסה אחת של המן ולהניח אותה בתוך הקדש הקדשים בתורת סימן וסמל להדרכת האומה. וציאר רבנו בחיי (שס) שתצוגה הזאת מצייר שראוי לכל אחד להשתדל להשיג פרנסה רק בתוך

והנה הגר"י מזריסקו ז"ל היה רגיל לספר על צעיר אחד שאף להיות נהג עגלה. והוא פנה לנהג עם ניסיון רב והחל באימוניו. אחרי כמה שבועות הוא היה מוכן לקבל הסמכה, אך לפני שקיבל אישור רשמי החליט הוותיק להציע בפניו כמה יישומים מעשיים. "בוא נגיד", זיקש מהתלמיד הצעיר שלו, "שתחליט לקחת קינור דרך ולסטות מהכזיש המהיר הראשי, בתוך היער על דרך שהוא בוצי מאוד. הגלגלים שלך נתקעים בצוק ושני הנוסעים שלך נסערים. הסוסים נאצקים לשלוף את הצוק, אך הם לא יכולים לזאת. מה אתה עושה". הנהג הצעיר הרים את עיניו במחשבה, והתחיל, "הייתי לוקח כמה קרשי עץ ומנסה להכניס אותם מתחת להגלגלים". הנהג הזקן נאנח ואמר, "עשית טעות נוראית". השיב הנהג הצעיר ושאל, "למה, הרי עקבתי על הנוהל באופן מדויק, מה עשיתי לא בצדק". הזקן נאנח עוד הפעם ואמר, "הטעות שלך הייתה מאוד פשוטה, שכל אופן אתה לא לוקח קינורי דרך בתוך יערות בוציים". כלומר, היית צריך להימנע מלכתחילה מלהיות במצב זה של הנסיון. וזהו דכתיב "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים כי קרוב הוא". ופירש הרמב"ן (שם) שלא נחם אלקים דרך ארץ פלישתים אף על פי שקרוב הוא וטוב לנחותם בדרך ההוא, "כי אמר אלקים פן ינחם העם צראותם מלחמה ושבו מזרימה". ואפילו את"ל שבני ישראל היו מסוגלים וראויים לעמוד בנסיון, מכ"מ סו"ס "מקום סכנה" הוא, ולכן כדאי הוא להוליכם בתוך המדבר הגדול ולהגיש להם צידה בדרך נס וצורה מופלאה כדי להימנע מדרך ארץ פלישתים שהיא מסוכנת מבחינה רוחנית.

[ג] הפרנסה למעלה מן הטבע

אך לכאורה יש להקשות, שכיון שכל אופן לא היו בני ישראל יכולים להנצל אחר קריעת ים סוף ללא עזרה של נם, א"כ מדוע צחר הקב"ה להוליך אותם בתוך המדבר ולהחיותם על ידי המן, במקום לשלוח אותם דרך ארץ פלישתים ולייזור להם נם אחרת שלא יושפעו לרעה ולא יחטאו. וי"ל שעדיף לעשות נם בהתחום של פרנסה שכל הענין של פרנסה הוא נם ולמעלה מן הטבע. דכתיב "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה" (בראשית ז', ה'). ופרש"י ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים. ורק כשצא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו ואמחו האילנות והדשאים. הרי שלא ירדו גשמים אלא לאחר

שהתפלל אדם הראשון עליהם. וחזינו מכאן שאין הגשם דבר טבעי דחתי ממילא כמו זריחת השמש ושקיעתה, אלא כל מהותו הוא למעלה מן הטבע שא"ל לגלותו אלא על ידי תפילה. ומה"ט אע"ג שבמשך חג הסוכות אנו נידונים על המים, וכדאיתא במשנה ר"ה (טז.), הרי אין אנו נוהגין להתפלל על הגשם עד שמיני עצרת. ומלך אחד י"ל שזהו מפני שכבר יסד הטור (סי' תי"ז) שהג' רגלים הם בזכות הג' אבות, פסח כנגד אברהם, שבועות כנגד יצחק, וסוכות כנגד יעקב. אך הוסיף השפת אמת (סוכות תרמ"ג) ששמיני עצרת הוא חג צפנ"ע וכנגד משה רבינו. ולכן אנו מתפללים על המים דוקא בצמנ"ע שהמים רק באים בזכות מרע"ה, שכל החיים שלו היו מקובצים סביב המים. שבצעריתו ניזול על ידי המים, וגם שמו קשור להמים וכדכתיב "כי מן המים משיתהו" (שמות ז', י'), ואפילו בצוקף חייו הרי הוא פגש את מותו כתוצאה מהחטא של מי מריבה, כשהכה את הסלע כדי להוציא ממנה מים. אבל עוד יש לזכור שאנו ממתינים עד שמיני עצרת כדי להתפלל על הגשם, מפני שגילה המהר"ל בס' נר מצוה (חלק ז') וצחי' אגדות (לשבת כא: ולנדריס לג:): שהנהגת הטבע הוא תחת מספר שבעה, וכנגד העולם הטבעי שנברא בשבעה ימים, ומה שלמעלה מן הטבע הוא תחת מספר שמונה. וא"כ י"ל שאנו מחכים עד שמיני עצרת, שהוא למעלה מן הטבע, כדי לבקש גשם שהוא ג"כ ענין של נם ולמעלה מן הטבע. ועד"ז נקט הגר"א באדרת אליהו (ריש פר' וזאת הצרכה) שאנו מניחים תפילה לגשמים דוקא בצרכת מחיה מתים בצמנ"ע, שכמו שהוא צרור לכל שתחיית המתים הוא נם ולמעלה מן הטבע, ה"ה שהגשמים אינן עפ"י הטבע כלל. וגם כל המדענים שבעולם מודים שא"ל לחזות את הגשם, שלפעמים הוא אינו יורד כלל ולפעמים בכל יום ויום. ולכן נקרא המטר בתואר גבורת גשמים שבתופעת הגשם ניכר גבורת ה' ציורת. והנה הגשם הוא רמז לכל התחום של גשמיות ופרנסה, שכולם לגמרי למעלה מן הטבע ולכן טעון את הכח של תפילה כדי להשיגם. ובס' אמרי נועם (פר' בראשית) העיר זהא דכתיב "בזעת אפיק תאכל לחם" (ג', י"ט). ש"בזעת" הוא ראשי תיבות ע'בודה צ'לצ' ז'ת'פילה, לרמז שעל ידי תפילה בלצד ממשיכין פרנסה שהוא מעשה נסים ולמעלה מן הטבע.

ולפי"ז יש להמתיק ולהצדיק את המנהג שהביא המג"א (סי' שכ"ד ס"ק ז') לתת חטין בשבת שירה לפני העופות. והשיג המג"א שאינו נכון לעשות כן, דאסור בשבת לתת מזונות לפני בהמות שאין מזונותן עליך משום שהוא טירחא שלא לצורך,

וכדאיתא בשו"ע (סי' של"ד סע' י"א). ובס' ישמח ישראל (פר' בשלח) ביאר את המנהג עפ"י הא דאיתא בהמדרש תנחומא (פר' בשלח סי' כ') שלא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, שאותו הדור ידעו כי הכל הוא מאתו יתצרך בתורת מתנת חנם. ולכן הביא הפרישה (סי' א' אות י"ד) דשם הירושלמי שאמירת פרשת המן בכל יום הוי סגולה לפרנסה, שכשהוא חושב ואומר כוחי ועומם ידי וכו' הרי הוא סותם את נזרות ההשפעה שמוכנים בשבילו. אבל על ידי הכרה אמיתית כי הכל הוא מאתו יתצרך הרי הוא ממשיך ומשחרר את מקור אותו ההשפעה. וא"כ י"ל שצבת שירה כשאנו מתצוננים בפרשת המן שמחזק אותנו בהמושג שהכל הוא מאתו יתצרך אף בלתי פעולותינו, אנו מדגימים את זה בהשלכת מזונות לפני העופות. כי הנה כל שאר הבהמות אף צמיעוט דעתם חושצים כאילו הם מתפרנסים מהבעל הבית תמורת עבודתם. אך בכל צוקר העופות יוצאים לחפש אוכל צחינם, ולכן הם יודעים שפרנסתם הוא בלתי פעולתם ותלויה לגמרי בהקצ"ה. וא"כ אע"ג שאסור לנו להאכיל בעלי חיים צבת, הרי בעיני העופות זה חושב כאילו הכל צאה מאתו יתצרך ולא ממנו כי ה' הוא שזן ומפרנס לכל. ולכן אין זה בכלל האיסור להאכיל בהמות צבת, כי אין העופות מתייחסים את המזונות אצלנו אלא להקצ"ה, שהוא המספיק לחם לכל בשר.

ד] אין גמים בעניני רוחניות

אבל עוד הניע בס' בית אב (פר' בשלח), שלא הולך הקצ"ה את צני' בדרך הקצרה של ארץ פלישתים ע"י הגנה נקסית צפני הסכנה של הטמעה, מפני שבעניני רוחניות לא שייך כל המושג של נס, אלא חייב כל אחד תמיד לשמור על הסביבה שלו בעצמו ולהשתדל בכל כחו להתקרב אל הקצ"ה. וכן נראה מהשוואת שתי המלחמות שגרשמו בפרשת בשלח. שהרי במלחמת ים סוף כתוב "ה' ילחם לכם ואתם תחרשון" (שמות י"ד, י"ד), שצני ישראל נטווו לישיב על הצד כעוברי אורח לא פעילים בשעה שה' יוצא למלחמה למענם. אמנם להלן במלחמת עמלק ציוה משה את יהושע, "בחר לנו אנשים ואל הלחם בעמלק" (י"ז, ט'), כי בפעם הזאת לא זכו צני ישראל שה' ישמור על ציטחונם אלא הם היו צריכים להילחם כנגד עמלק בעצמם. ובס' שמן הטוב (ח"ד עמ' רנ"ו) ביאר את ההבדל בין הני שני מקרים, שעל הים סוף היו צני ישראל צבכנה גופנית, שהמצריים רצו להכניע אותם עוד הפעם כדי להחזירם לשרשרת העבדות. וצכה"ג אין לנו לדאוג, כי ה' שהוא אדון עזנו צור משגבנו מגן ישענו תמיד משגב בעדנו. אבל

עמלק תקפו את צני' בעניני רוחניות, שהתכלית שלהם היתה לקרר את העולם מיראת ה' וצחירת ישראל ולהראות שהנסים של יציאת מצרים היו מקרה בעלמא. וכשקיים סכנה רוחנית כזאת צפנינו, אין זוכין לישועה אלא על ידי השתדלות, ולכך נאלצו צני ישראל להרים כלי נשק בעצמם ולצעוד ביחד כנגד עמלק.

הרי שבעניני רוחניות וקיום המצות אין לנו להשען על סיעתא דשמיא, שההלכה תלויה אך ורק בכמות המאמץ שאנחנו משקיעים בתוך המצוה. ולכן כתיב "וירץ העבד לקראתה ויאמר הגמיאניני נא מעט מים מכדך וגו' ותרד כדה על ידה ותשקהו וגו' ותשאב לכל גמליו" (בראשית כ"ד, י"ז-כ'). ופרש"י שמיד נמשך אליעזר אל רבקה לפי שראה אף שהמים עלו לקראתה דרך נס כמו מזרקה. ופירש הרמב"ן שדקדק בן ממה שלא נאמר בתחילה "ותשאב", שהוא סימן שלא היתה צריכה לשאב את המים בעצמה כיון שהם עלו לקראתה. והוסיף הרמב"ן שא"כ כשהשקתה את הגמלים של אליעזר נאמר "ותשאב", שצפעם הזאת היא צריכה להטריח בעצמה כדי להוציא את המים מן הצאר. אמנם יש להבין, מדוע בהשקתה את הגמלים שהוא מצוה של גמילות חסד לא עלו המים לקראתה, משא"כ כשהיא שתתה בעצמה, שהוא דבר הרשות, המים באו למעלה דרך נס. ותי' בס' קדושת לוי (פר' חיי שרה) שמכיון שרבקה היתה צדקה, צפעם הראשונה עלו המים לקראתה כדי שלא תטרח את עצמה בצאיבת המים. מה שאין כן צפעם השניה, שכוונתה היתה להשקות את הגמלים של אליעזר ולקיים את המצוה של גמ"ח, הרי לא עלו המים לקראתה, שכשצדס עושה מצוה אין נס וסייעתא דשמיא, אלא הכל תלוי בפעולתו ועבודתו, שע"י עשיית המצוה בפועל אפשר להתקרב ביותר אל הקצ"ה, ולפוס צערא אגרא. וכן מצינו בפר' נח, שכשאסף נח את הבהמות הטהורות אל התיבה הוא היה צריך לקבצם ולהכניסם בעצמו, וכדכתיב "מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה איש ואשתו וגו'" (בראשית ז', ז'). אמנם הבהמות הטמאות הגיעו מעצמם אל התיבה בלא שום מאמץ מאת נח וצני ביתו, דכתיב "שנים שנים באו אל נח אל התיבה" (שם ט'). וכתיב הרמב"ן (שם) וז"ל, ועל דעתי שכן היה, שצאו מכלם שנים זכר ונקבה מעצמם, ונח הוסיף להביא מן הטהורים ששה וזוגות, כי הצאים להנצל באו מעצמם, ואשר לצורך קרבן טרח צמנו וכו' עכ"ל. הרי שהזוג הראשון שנחסך כדי לשמור על המין צאה מעצמו דרך נס, אבל הבהמות הנוספות שנועדו להקריב קרבנות לא באו אלא כתוצאה מפעולותיו של נח. וחזינן מכאן שהקצ"ה חפץ ודורש שנשקיע

מאמץ צבילוע המלות. והוסיף צם' נועם אליעזר, להאדמו"ר מסקוליען ז"ל, (פר' חיי שרה) שלפי"ז לא יעכז אדם מעשיית המלות זראותו שעומד כנגדו עכוצים וקישוים שונים על הדרך, שלפעמים המכשולים גופא הם סימן שהוא צדרך הנכונה ועל השביל המיועד, כי יותר נחשב המצוה אלל הקצ"ה כשיש טירחא צעשייתו, והכל כדי להרצות את השכר.

הן ללבת יומם ולילה

וכננו שקיום המלות תלוי בהשתדלות ועבודה, ה"ה שאין קיצור דרך צלימוד התורה. דכתיב "וה' הלך לפנייהם יומם צעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה צעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה" (שמות י"ג, כ"א). הרי שבני ישראל נסעו צתוך המדבר בין ציום וצין צלילה, שהענן הוציל אותם צמהלך היום והאש הדריכה אותם צלילה. ויש להצין מדוע זה היה הכרחי, מכיון שהיה להם קפיצת הדרך וכמו שכתוב "ואשא אתכם על כנפי נשרים ואצא אתכם אלי" (י"ט, ד'). וא"כ מה תוסיף להם

ההליכה גם צלילה. ותי' צם' שם משמואל (צסלח תרע"צ) שכל תכלית נסיעת בני ישראל צתוך המדבר היתה למען קבלת התורה. וצכדי לקבל את התורה על נכון הרי צריכים לנסוע ולעבוד צטורה ועמל ויגיע צלי הפסק בין ציום וצין צלילה. ומה"ט צהמ"ט ימי הספירה שהם ימי הכנה לקבלת התורה צחג השבועות, דעת צה"ג שאם נשמט יום א' שוב א"א למנות עם צרכה, צכדי לקבל את התורה צעי לעבוד על עצמו כלל יום וא"א ליקח יום חופש או להפסיק צאמצע העבודה כלל. וגם צהמהלך של לימוד התורה א"א להגיע אל התכלית צלי להשתדל ולעבוד ציום וצלילה. והנה הרוקח (צחקתי אות י"ג) העיר שצסדר הצרכות שצפרשת צחקתי כל האותיות נמצאים חוץ מאות סמ"ך. וי"ל שזהו מפני שהאות ס' קאי על הס' מסכתאות צש"ס, ולכן הצקי צש"ס נקרא "גאון" שהוא צגימטריא ס'. והשמטת אות ס' מרשימות הצרכות צא להדגיש שאין לנו לצדוף אחרי הצרכות והסגולות כדי להצליח צלימוד התורה, כי יש רק עצה ושיטה אחת שמועיל צהתחום הזאת, והוא ללמוד תורה תמיד, ולשים לילות כימים צשקידה נפלאה והתמדה עצומה.

